

Výnosové daně a progresivní metoda zdaňovací.

Předmětem této studie staly se mi výnosové daně z hlediska progresivní metody zdaňovací nejen z toho důvodu, že nová daňová reforma přímých daní jím přiřkla odlišné postavení od toho, které zaujímaly dříve, nýbrž i proto, že přípustnost řečené metody u nich vznítla i literární diskusi mezi hlavními představiteli národohospodářské vědy u nás, t. j. aktivním ministrem financí prof. Englišem a bývalým ministrem financí prof. Horáčkem. Pro mne osobně je téma to zajímavé i proto, že sám se jím zabýval v jedné dřívější stati této každoroční publikace arci zběžně a to v době, kdy daňová předloha nebyla ještě ani ve stadiu projednávání. Tato studie snad se stane do jisté míry polemickou, ač jí v jádru nechce býti. Chei totiž jen akademicky se zabývati povahou výnosových daní v rámci svého finančně-vědeckého přesvědčení, které bojuje za to, aby zorný úhel na všechny problémy fin. vědy byl jednotný. Z tohoto hlediska se mi automaticky dostává jistého kritického postoje také na metodu zdaňovací progresivní u těchto daní. Takovou úvahou arci nechci prohlásiti své hledisko za jediné možné a rád se dám přesvědčiti, dostane-li se mi argumentů, které dokáží, aniž by porušily jednotného charakteru fin. vědy, že nemám pravdu. Vždy oplodní vědu, objeví-li se nové hledisko, které lze vědeckými argumenty hájiti. Pro mne však je zatím nutným důsledkem mého hlediska, jež chce býti jednotné, že se pokouším jeho prostřednictvím o řešení všech problémů finanční nauky, ať teoretických či praktických, což je přirozeně nejen zajímavé ze stanoviska všeobecně vědeckého, nýbrž i zkušebním kamenem jeho správnosti.

Moje pojetí jistých problémů finanční vědy je subjektivistické. To se týče zejména repartice kontribučního břemene. Tato pak má pro finanční vědu takový význam, že vtiskuje pečť jejímu samému vrchnímu pojmu ohledně převážné části jejích problémů. V důsledku toho mohu také své pojetí fin. vědy označiti převážně jako subjektivistické. To vyžaduje

poněkud bližšího vysvětlení: Problémy jsou ve finanční vědě vlastně dva základní a vlastně jenom tyto; totiž jak veliký má být kontribuční útlak poplatnictva (co se má vybrat: úhrn břemene) a jak se má poplatnictvo o toto kontribuční břemeno podělit (repartice břemene). Jsem ovšem dalek toho, abych chtěl při zjišťování celkového břemene srovnávat objektivní společenské zlo se subjektivními strastmi jednotlivého subjektu. Následkem toho srovnávám za účelem zjištění celkového břemene objektivní zlo, jež kolektivitu ohrožuje (nemoci, nevzdělanost atd.) s objektivními oběťmi (zlem), jež jí způsobím kontribucí. Rozhoduje postulát minima zla a tudíž otázka je ještě hospodářskou, ale již také finančně vědeckou a ve finanční vědě dostává se jí výrazu v postulátu relat. nutného minima zatížení poplatného celku. Další otázka, jakým způsobem je úhrn kontribucí takto zjištěných dlužno rozdělit, je problém čistě finančně vědní. I zde rozhoduje též vrchní pojem finanční vědy, ale jako relativní nutné minimum zatížení jednotky. Tento pojem pracuje již s předpokladem subjektivních pocitů na straně poplatníků, se subjektivními oběťmi a minimální zatížení postulované stává se minimálním zatížením subjektivním. Jak vidno, řečená formulace vrchního pojmu řeší oba základní problémy finanční vědy. Netřeba znovu obšírně vykládat, co jsem vyložil ve svých dřívějších člancích této ročenky. Proto se omezují na dřívější závěry. Objektivně nelze znáti dosahu subj. oběti, ale lze za dané výše kontribuce ji předpokládat. Oběti musí být u všech subjektů (dle předpokladu) rovné, byť byly nerovné i obnosy i procenta absorbovaného důchodu. Zdaňuje se zkrátka poplatná zdatnost. Pod tím rozumím: schopnost za předpokladu stejné subjektivní strasti, přispěti nestejnou hřivnou ke snížení společenského zla. Z toho důsledně plyne, že se kontribuční klíč může vztahovati zásadně pouze na osoby fyzické, neboť jen u těch lze předpokládati, že na uloženou kontribuci budou citově určitým způsobem reagovati, přinesou subjektivní oběť. Bez fyzických osob není subjektivistické pojetí rozdělení kontribucí možné, bez subjek. pojetí není však myslitelná rovnost v repartici daňové. Proč tomu tak je, vyjasní se v dalším. Víím, že nemůže běžeti o dosažení ideálu, nýbrž o tendenci, ale teoreticky takto je rovnost dosažitelná a je povinnost teorie vše, co tomu cíli překáží, odstraniti.

Co z toho plyne? V první řadě to, že toto hledisko nemá vlastně postoje ke kontribučnímu zatížení právnických osob, společností atd., poněvadž nemá žádného postoje k jiným subjektům, leč fyzickým. Minimální strast právnické osoby je non-sens a tudíž bylo by nesmyslné vztahovati na právnické osoby i vrchní postulát, totiž postulát relativně nutného minima zatížení poplatné jednotky, pokud pod zatížením máme na mysli zatížení subjektivní. Vlastním nositelem myšlenky relativně nutného minima zatížení musí tudíž zůstatí fyzická osoba, fyzický poplatník.

Shrnuji: Tato myšlenková budova nemá tedy místnosti pro pojmy právnických osob jakožto subjektů péče finanční politiky. Jen takové kontribuční utlačení je vlastně z hlediska této konstrukce přípustno, jež se obrací přímo k subjektu fyzickému, nebo nechává poplatníka sama nepřímou posuzovati jeho zdatnost poplatnou, jeho individuální poměry a stav jeho subjekt. strastí (nepřímé zdanění).

Požadavky z toho odvozené jsou na jevě a vlastně nejsou žádným novem pro finanční vědu. Vreholí v postulátu jedině, dokonalé daně, odpovídající všem postulátům, kladeným na daň. Daň ta je daní důchodovou. Akcesoricky přípustnými dle této konstrukce byly by arci též daně nepřímé — ovšem nikoli všechny —, nehledíme-li k tomu, že vykazují některé jiné vady, které je činí v rodině daní nikoli vyvolenými, nýbrž nanejvýše tolerovanými příslušníky. Naproti tomu v daní důchodové vidí finanční věda od řady let (asi od 50 let) summum daňové dokonalosti. Je čistě subjektivní daní, tudíž obrací se přímo k subjektu, je přízpusobitelná individuálním poměrům, je pružná atd. Nemá žádné zřejmé vady. Bohužel platí o ní: Je příliš dokonalým instrumentem, než aby mohla zůstatí něčím jiným než pouhým ideálem, pokud ovšem si ji představujeme jako jedinou daň. I to je všeobecně uznáváno a tedy řečený závěr je pouhým zkušebním kamenem správnosti vrchního postulátu, že dochází k témuž výsledku. Vedle ní bohužel nemáme žádné jiné subjektivní daně a nezbyvá správci státních financí, než aby vedle daní nepřímých hledal ostatní zdroje daňové v daních objektivních. Bylo již řečeno, že naše pojetí nemá žádného postoje k objektivním daním. Okolnost, že finanční ministr jako finanční politik je do značné míry na ně odkázán, o sobě nijak nevyvrací našeho stanoviska. Vždyť teorie si je v tom téměř

za jedno, že nepřímé daně jsou mezi daněmi nejméně „spravedlivými“ ze všech a přece kryjí téměř ve všech rozpočtech 50 % státních výdajů. Má-li tedy finanční věda s daněmi výnosovými operovati, musí si být vědoma, že nemají naprosto vztahu k osobní zdatnosti a že tudíž touto cestou se nemůže prospěti uskutečnění vrchního pojmu (rel. min. zatížení). Neboť postihují buď výnos nějakého objektu (domu, půdy) nebo výnos činnosti a práce jedince či určité skupiny lidí. Díváme-li se na povahu těchto daní očima národního hospodáře, vidíme, že se jimi stihá buď výnos práce či půdy či kapitálu anebo výnos organizace všech těchto složek společně jako výnos činnosti určité pracovní skupiny, sdružené v podniku. V každém případě shledáme, že postižení při těchto daních je čistě neosobní v tom smyslu, že nejen není patrna osoba, kterou daň stihne, nýbrž že nelze ani věděti, ani předpokládati, jakou strast. resp. subj. zatížení daň způsobí (jak tomu je na př. při nepřímých přepychových daních). Je zřejmé, že za takových okolností dovede subjektivistická konstrukce málo operovati s takovým druhem daní. Tohoto subjektivismu nebylo také potřeba při daňové teorii, pokud ve finanční vědě nebyl učiněn pokus, aby všechny její problémy byly osvětlovány z jednoho jediného zorného úhlu, tedy aby se jí dostalo jednoho ústředního pojmu (postulátu). Snaha o takovýto pokus, pokud běžná literatura je mi po ruce, nebyl učiněn ani podnes, a tedy po této stránce subjektivistický postulát patrně by se ukázal slabým argumentem proti výnosovým daním a došel by patrně slabého porozumění. Posily dostalo se však tomu, čemu já říkám subjektivistický postulát, ačci posily na nepravém místě, snahou praxe, aby i u výnosových daní byla zavedena progresse. Ta však byla považována do té doby za výlučnou doménu subjektivních daní, ježto stoupající procento daně zdálo se býti nerozlučně spjato s principem oběti a ten dle své povahy je přece nepopíratelně subjektivistický. Proto byl učiněn při původní osnově berní reformy pokus konstruovati zvláštní výdělkovou daň (tedy výnosovou, objektivní) jako daň subjektivní tím, že se tvrdilo, že korrelátem důchodové daně osob fyzických je zvláštní výdělková daň osob právnických. Naši finanční demiurgové nechtěli vlastně nic jiného, než fikci právnických osob proměnit na nové Golemy, platící daně, na bytosti, schopné pocitů a tudíž i strasti. Nebo co jiného, než princip oběti, jenž je subjektivistický, byl by

dovedl lépe progressi odůvodniti? Pokus tento selhal a to plným právem. Ježto však nebylo lze pomoci progressivitě k vítězství na novém terénu pokusem vytvořiti nové subjekty tam, kde jsme byli uvyklí viděti pouze objekty, skupiny a organizace, bylo nutno, měla-li být progresivní metoda pro výnosové daně zachráněna, hledati cestu, aby se progresivitě našlo nové pole působnosti i mimo princip „stejně obětí“. Tohoto úkolu se podjal Engliš tím, že se snaží oprítí daně o nový pojem „objektivní nosnosti“. Rozlišuje totiž mezi nosností subjektivní a objektivní. Pod subjektivní nosností nutno vlastně rozuměti to, co zpravidla označuji terminem zdatnosti poplatné, ač jak v dalším vysvitne, pojmy ty se přece úplně nekryjí. K tomu přistupuje ještě objektivní nosnost. Toto rozlišování zahájil Engliš nejdříve v několika článcích denního tisku (Lidové Noviny), později myšlenku rozvedl v souborném pojednání o finanční vědě¹⁾ a konečně v polemice s Horáčkem (Obzor národohospodářský, březen 1927, str. 129 a násl.). Je progresse při výnosových daních fiskalismus?

Engliš usuzuje v hlavních obrysech takto: „A tu se podávají pro posouzení únosnosti zásadně dvě hlediska podle dvou zásadních směrů, jimiž daně působí a podle dvou zásadně odlišných skupin hospodářských, ve které se podle hořejšího rozboru národní hospodářství rozpadá. Jednu skupinu tvoří podniky..., druhou skupinu tvoří domácnosti... Každá daň působí jedním i druhým směrem. I daň důchodovou třeba hodnotiti jednak podle jejího vlivu na život domácnostní, poněvadž zmenšení důchodu znamená restrikcí potřeb domácnostních, jednak podle účinku na činnost podnikatelskou a výrobní, poněvadž přes přílišné zdanění vyhání kapitál do ciziny... Dvoji tento směr účinků daňových je vyjádřen pojmem únosnosti subjektivní a objektivní. Této únosnosti musí býti daň přizpůsobena.

Tak daň důchodová, která je zařízena přímo na důchod domácnostní, vykonává tlak na peněžní a reálný důchod a shledává větší únosnost u vyšších důchodů, umožňujících úkon nejen nezbytných, nýbrž i zbytných potřeb, nežli u důchodů nižších... Progresivita daně důchodové plynula ze subjektivní únosnosti. Zřetele k této subjektivní únosnosti velí dále na př., že spotřební daně z luxusní spotřeby jsou zdaněny poměrně

¹⁾ Handbuch der Finanzwissenschaft, vydávaný Gerloffem a Meislem, Tübingen, 1926, I, str. 316.

výše, nežli ze spotřeby obyčejné, v předpokladu, že jen vyšší důchody si mohou dopřátí této spotřeby. Plyne tedy z progresivity daně důchodové, zařízené na únosnost subjektivní, cokoli pro daně ostatní? Plyne snad z toho, že daně ostatní nemohou býti progresivní? Viděli jsme právě u daní spotřebních, že tomu tak není. Plyne tedy snad z progresivity daně důchodové, že nemohou býti právem daně výnosové za určitých okolností progresivními? Plyne snad z toho, že výnosové daně mají býti proporcionálními?

Daně výnosové postihují výnos určitého objektu, zvláště podniku (pozemku, domu a pod.). Metoda daňová je zde přizpůsobena okolnostem, určeným podnikem (objektem), nikoli okolnostem, přizpůsobeným domácnosti, do které výnos podniku plyne... Moment subjektivní únosnosti ustupuje tedy do pozadí. Moment subjektivní únosnosti nemůže tedy působiti ku progresivitě daně. Plyne však z toho, že daň progresivní býti nemůže? To by bylo jen tenkrát pravda, kdyby objektivní únosnost, která je zde rozhodnou, nemohla vésti ku progresivitě stejně logicky, jak tomu bylo u únosnosti subjektivní při dani důchodové nebo při daních přepychových. Ze subjektivní únosnosti plynula progresivita, co plyne z únosnosti objektivní? Toho nelze zodpověděti jednou formulí... Zdaňují-li při zvláštní dani výdělkové relativní výnos kapitálový, vyjádřený dividendou, je daňová únosnost formulována únosností kapitálovou, což znamená, že nesmí daň podlomiti funkce kapitálu v podnikání. Podlomila by ji, kdyby neponechala kapitálu normálního zúročení. Přejde tedy na to, jaké je skutečné zúročení kapitálu v podniku. Dejme tomu, že je ono normální zúročení 4%. Tu je zřejmo, že lze z dividendy 10. či 20% odnítí daní více bez poruchy funkce kapitálu v podniku, nežli z dividendy 4%. Progresivita, jež se zde podává, z relativní výnosnosti kapitálu, nemá nic společného s progresivitou, plynoucí ze subjektivní únosnosti. Beze všeho zřetele k tomu, do jakých domácností a s jakým důchodem plyne výnos z těchto podniků, je odůvodněna progresivita únosností věcnou. V tom spočívá hlavně omyl profesora Horáčka, že zná jen jednu progresivitu, která plyne z únosnosti subjektivní, a proto, kde o ní nemůže býti řeči, jak tomu je při zdanění dividendy, má za to, že k progresivitě není důvodů, poněvadž nemá vztahu k důchodu a k domácnosti. To je pravda, progresivita zde neplyne z únos-

nosti subjektivní, ale není pravda, že progresivita plyne jedine z této únosnosti, poněvadž, jak bylo ukázáno, plyne i z únosnosti objektivní. Zda a do jaké míry, závisí na metodě zdaňovací.“ A závěr z toho: „Teorie, která zná vědeckou progresi jen z únosnosti subjektivní a veškerou ostatní progresi či degresi při výnosových daních prohlašuje za fiskální, musí své stanovisko revidovati.“ Potud Engliš.

Vývody Englišovy nedovedly mne plně přesvědčiti. Neboť při důchodové daní není progresse odůvodněna tím, že subjekt, jenž má vyšší důchod, snese daň vyšší (a to nejen vyšší obnosem, nýbrž i procentuálně) a to přece je vlastní smysl pojmu nosnosti subjektivní, nýbrž že platí předpoklad, že teprve při progresi obě osoby platí stejně. Není arci tato rovnost dána ani rovností obnosů ani rovností procent, nýbrž rovností obětí.

Englišova únosnost subjektivní se tedy nekryje plně s pojmem zdatnosti poplatné, jak mu rozumím já, s pojmem, který odůvodňuje progresi rovností obětí, jak plyne též z definice tohoto pojmu podané výše (viz též Ročenka IV., 1925, str. 99), neboť Englišova únosnost subjektivní nehledá rovnosti subjektivních poplatných úkonů, nýbrž maximum schopnosti poplatné. To je především obecný význam pojmu nosnosti, totiž že se hledá, kolik kdo unese (schopnost unést — Tragfähigkeit), ale plyne to i ze slov Englišových (jde o to, jak daleko lze v celku i v jednotlivé daní [metodě daňové] jíti. V celku je jasno, že nucený svazek musí svou činností... hospodářství osvěžovati. ...Otázka progresse a proporce se však netýkájí celkového břemene..., nýbrž jeho rozvrhu a proto především zdaňovacích metod, po případě jich souhrnu k určitým případům výnosu důchodu atd.... Jinými slovy třeba zkoumati únosnost, pro každou jednotlivou daň [zdaňovací metoda]“). Mohlo by se sice namítnouti, že je to totéž, neboť i maxima se musí sobě subjektivně rovnati. To je sice pravda a přece poněkud jiné. Neboť, nezdaním-li přímo tímto maximem, nemám rovnosti, ježto úměrné snížení břemene mně jí nedá. Snížím-li však progresivně, t. j. s rychleji klesajícím procentem pro slabšího, pak máme před sebou metodu degresivní, což není totéž jako progresse. Englišova subjektivní nosnost představuje tedy maximum, seč kdo je schopen platiti, kdežto zdatnost poplatná je platební možností u srovnání s druhými.

Je tedy na snadě myšlenka, že ani při nosnosti objektivní nechce progressi odůvodnit rovností nějaké kvality, která by dva poplatné úkony nerovné obnosem a procentem vzhledem k určitému postulátu postavila na stejnou základnu. A přece nedovedu si představit jiný důvod k ospravedlnění progresse. Pokusme se proto o hledání kvality, která by dva, procentem a obnosem nerovné, platební ukony daňové u výnosových objektů postavila na rovno! Lze mluvit při placení daně výnosovými objekty o rovnosti v oběti, která se dociluje použitím progresivní metody? Oběť při subjektivním zdanění je vlastně synonymem strasti. Předpokládáme při vyšším důchodu stejně vysokou strast u poplatníka teprve tehdy, když mu uložíme daň vyšší nejen obnosem, nýbrž i procentem. Právnícké osoby a výnosové objekty vůbec nejsou však schopny strasti. Nelze tedy dobře říci, že dva objekty budou po stránce oběti platiti stejně, když jejich rozdílnou rentabilitu (relativní) vyrovnáme progresivní daní. V čem tedy může spočívat tato stejnost a rovnost při progressi, není-li to v oběti, tedy v nekrytých potřebách, jež by bez daně byly bývaly kryty? Není rovnosti v obnose, není jí v procentě. O rovnosti lze přece mluvit jen ve vztahu k něčemu, co je oběma společno, při teleologických pojmech ve vztahu ke společnému postulátu. Proto, kde běželo o postulát subjektivní jako tomu je tam, kde rozhoduje vrchní pojem, totiž relativně nutné minimum subjektivního zatížení, musil se požadavek rovnosti zatížení týkati subjektivních pocitů (subj. oběť). Pro postulát objektivní nosnosti nelze však nalézt žádně kvality, jež by zakládala rovnost, za kterou cílí progresse, alespoň nikoli mezi těmi kvalitami, jež jsme podrobili analýze až dosud. Bylo by sice lze interpretovati pojem objektivní nosnosti tak, že běží o zjištění objektivního maxima platební schopnosti u dvou výnosových objektů. Tato maxima by se vyrovnávala pak progressí. Dvě maxima daňové schopnosti anebo daňového napětí představují nám sice také rovnost, ale arci jen pouze tato maxima. Neboť úměrné jich snížení znamená nerovnost (je-li předpokladem, že rovnosti se docílí teprve progressí), progressivní snížení znamená degressi, tedy pojmově nikoli progressi. Takový výklad objektivní nosnosti by sice postavil dva výnosové objekty na stejnou a rovnou basi (každý z obou objektů by dal, co by maximálně unesl), ale jen potud, že by obě plnění založila rovnost, jež by předcházela shroucení

hospodářskému, nebo toto shroucení činila alespoň blízkým nebezpečím. V pojmu maxima zdanění je obsaženo, že za ním hrozí již něco, co změní celou situaci. Tato rovnost byla by podobna oné, jež kyne všem lidem při úmrtí, neboť ve smrti jsme si všichni rovni. Jak řečeno tedy, tento výklad by nám podal sice rovnost, ale hospodářsky nemožnou, protože nevítanou a nechtěnou. Ač by slovní výklad objektivní nosnosti tuto interpretaci snad připustil, přece ji nutno odmítnouti, tím spíše, že běží o pojmy ražené hospodářem tak osvědčeným, jako je Engliš.

Je ještě jiná cesta, jak by bylo lze najít důvod pro progressi u výnosových daní. Neboť mám za to, že v důvodu progresse musí být též dána její míra. Tak je tomu také ve skutku u progresse, která chce postihnouti subjekt v jeho citění. „Progresse budiž tak vysoká“, vyžaduje tento princip, „aby všichni poplatníci byli postiženi stejně ve svých subjektivních strastech, aby platili stejnou obětí.“ Ale jak vysoká má být progresse u výnosových daní dle principu o objektivní nosnosti? Vždy až po samou mez, kdy nosnost není překročena? Čím je dána ostatně mez nosnosti poplatníkovy, jeho hospodářským ohrožením, či jen lehčími příznaky, na př. rentabilitou, jež odpovídá běžnému úroku na peněžním trhu, pokusy o fraudulosní zatajování daní, útekem kapitálu do ciziny, poklesem exportu, a schopnosti soutěže na světovém trhu či čím?

Příznávám, že jsem byl delší dobu v jisté bezradnosti, jak interpretovat pojem objektivní nosnosti, aby se jím mohla zdůvodnit progresse u výnosových daní. Na jedné straně, jak již bylo řečeno, se mi zdálo, že netanulo na mysl Englišovi objektivní nosností raziti pojem, jímž by se označila rovnost kvality při použití metody progressivní u výnosových daní, nýbrž pojem, jímž se vyrozumívá horní hranice možného daňového zatížení, s druhé strany zdálo se mi, že použití progresse není možné, kde nemá míti za účel postavit zdaněné výnosové objekty na platformu stejně těžkého zatížení. Účelem progresse má přece být vyrovnání nerovného zatížení. Za této situace pokoušel jsem se tedy sám o konstrukci, která by uvedené pochyby rozptylovala. Hledání mne vedlo k jistému řešení, které mne uspokojilo, bohužel ne úplně a trvale, nýbrž jen formálně. Úvaha byla tato: Vzpomněl jsem si, že vzdor jistým námitkám, jež jsem uvedl proti pojmu nosnosti subjektivní, pojem ten je blízký onomu, jež označuji termínem zdatnosti poplatné, a tu mi napadlo, zda

per analogiam by se nedal též vykonstruovati pojem zdatnosti objektivní. Výnosový objekt by pak dle toho byl hospodářsky tím zdatnější, čím by byl hospodářsky odolnější, resistantnější, vzdornější. Pročež by tato objektivní zdatnost se dala též označiti termínem hospodářské odolnosti, resistance, vzdornosti, kterážto vlastnost by patrně mohla býti onou kvalitou, která má zakládati rovnost zatížení při různém obnosu daňového břemene. Podle toho by pak podnik, který má relativně (vzhledem ke kapitálu) větší rentabilitu, byl hospodářsky odolnější než podnik méně (relat.) výnosný.

Arci uvědomil jsem si ihned, že pojem zdatnosti poplatné, jak jej já chápu, není vlastně zdatností subjektivní, přes to, že se předpokládají při něm subjektivní pocity, nýbrž že se zdatnost posuzuje objektivně. Nemohu tedy vlastně staviti ji jako pojem subjektivní proti nějaké objektivní zdatnosti. Stavím pouze zdatnost individuální, proti zdatnosti kolektivní²⁾, již rozumím schopnost kolektivity poskytnouti nucenému svazku prostředky finanční v takovém rozsahu, aby jich oběť byla pocífována kolektivitou ještě jako menší zlo, než ono, jež kolektivitu ohrožuje a jež se za cenu zmíněných finančních obětí odstraňuje. Taková kolektivní zdatnost je, rozumí se, různá u různých národů a států, a různá dle toho i hranice společenského zla, jež možno odstraniti. Kolektivní zdatnost je arcí pojem relativní a stoupá s rostoucí intenzitou zla ohrožujícího (války).

Pojem odolnosti hospodářské, jak o něm bylo shora mluveno, dovedl mne bohužel uspokojiti jen formálně, nikoli ve věci samé. Lze chápati, že různé vydanění má vyrovnávati různou odolnost hospodářskou a že je tendence postavití všechny podniky na stejnou basí po stránce hospodářské odolnosti. Je však obtížnější to řádně odůvodniti. Je totiž zcela něco jiného stavěti všechny poplatníky fysické na stejnou basí po stránce strastí, běží-li o podstoupení oběti, poněvadž se všem slibuje s druhé strany úkoj dle potřeby, tedy prakticky beze-strastnost (tedy zase stejná base po stránce strastí) a zcela něco jiného je stavět podniky na stejnou basí hospodářské odolnosti, což může míti v zápětí porušování principu zásluhy a zodpovědnosti při podnikání. Kdybychom však takovou tutelu pro podnikání připustili, pak zase nelze nahlédnouti, proč by mělo býti

²⁾ Viz Ročenka II. (1923), str. 165.

přípustné srovnávati pouze relativní a nikoli též absolutní výnosy. Jako námitka se uvádí, že je to větší zatížení podniků větších oproti menším, protože větším kapitálem vybavený podnik bude pravděpodobně míti větší absolutní výnos aniž by to značilo nutně větší hospodářskou odolnost. Proti tomu dlužno však uvést, že tyto ohledy jsou vyváženy přirozeně větší hospodářskou odolností silných podniků oproti slabším (lacinější nákup surovin, lepší organisace, výzbroj stroji, dělba práce, odbytiště atd.). A tu se právě může státi, že menší společnost náhodou jeden rok relativně více vydělá, je stížena v důsledku toho progresivní sazbou, ač veliká společnost je jistě celkem hospodářsky odolnější. Nijak se nepřimlouvám za daňové exploitování tohoto faktu, ale postavíme-li si vědecky postulát nivelisace hospodářské odolnosti, dlužno nepřezírat i pravdu, že vyšší kapitál (na př. akciový) sám o sobě a tudíž i výnos absolutně nikoli jen relativně vyšší tvoří základnu pro větší hospodářskou odolnost. Další námitkou proti progresivnímu zdaňování absolutní výnosnosti je ta, že daň nemá podlomiti funkce kapitálu v podnikání, čímž se vyrozumívá, že se kapitálu má dostati normálního zúročení v podniku a z toho se vyvozuje přípustnost progresivního zdanění zvýšené rentability pouze relativního. V praxi se však zvláštní výdělková daň týče většinou akciových společností, u kterých zúročení dle nominale stává se časem pro akcionáře nepraktické, poněvadž brzy se kupní cena akcií zařizuje dle rentability a požadavek této (kapitalisace) se řídí běžnou úrokovou mírou na peněžním trhu.

Ještě méně mne uspokojuje požadavek hospodářské odolnosti a objektivní nosnosti po této úvaze: Posito, že vyšší hospodářská odolnost, daná vyšším relat. výnosem, skutečně vyžaduje vyššího daňového břemene, což nikdo jistě vážně nepopírá: Z čeho vyplývá nutnost, aby toto vyšší daňové zatížení bylo zjištěno progresivní metodou? Proč nemá stačit vyšší obnos vypočtený tímž procentem tak, jak vyplývá z metody proporcionální? U důchodové daně je vyšší procento progresivní metody odůvodněno známým zjevem klesající důležitosti potřeb krytých peněžní zásobou. Čím je tato větší, tím zbytečnější potřeby jsou ještě kryty a obětované peníze při dani představují strast, jež vzniká odkrytím těchto potřeb nejméně důležitých. Z čeho analogicky však dovodíme nutnost progresu při výnosových daních? Obávám se, že pokusy o to znamenají snahu

o subjektivisaci pracovních skupin a objektů, byť i rázu docela jiného než byla ona, kde se stavěla naproti důchodové dani fyzických osob jakási důchodová daň osob právnických. Je těžko dovozovati nějakou progresivně stoupající odolnost hospodářskou a i kdyby se to snad zdařilo, pak nutno uvážiti i to, že běží zpravidla o podniky produktivní, kde vydaněný obnos (progresivní metodou) byl bý býval progresivně (tedy více než úměrně) schopen produktivnímu principu prospěti, což předešlou výhodu plně vyvažuje.

Konečně proti postulátu nivelisace hospodářské odolnosti mám ještě jednu námitku, při které se zase nemohu zhostiti dojmu, že běží o snahy subjektivisační při výnosových objektech. Totiž námitka, že všechny návrhy a postuláty ku použití progresivní metody soustřeďují se vesměs na zvláštní výdělkovou daň a tedy právnické osoby, které byly předmětem personifikačních snah, když byl tvořen pendant k důchodové dani z výdělkové daně zvláštní. Lze-li nějak opřít požadavek progresu při výnosových daních, pak se mi zdá ražení pojmu hospodářské odolnosti jedinou cestou. Pak ale nelze nahlédnouti, proč by nemohl jiný objekt než podrobený zvláštní výdělkové dani vykazovat takovou zvýšenou hospodářskou odolnost, která by ospravedlnila progresi? Pak by bylo nutno zavést progresi u všech výnosových daní bez rozdílu. Spěje vývoj k tomu? Osobně bych to považoval za krok zpět.

Veškeré námitky, které až dosud byly předneseny proti progresivní metodě u výnosových daní, představují jeden jich komplex, nikoli jediný, nikoli nejdůležitější. Byly to jen pochybnosti, zda progresu u výnosových daní není porušením zásady rovnoměrnosti zdanění a tedy nepřímou porušením vrchního postulátu, totiž relativně nutného minima zdanění. Námitky, jež budou nyní uvedeny, jsou dle mého názoru povahy daleko vážnější. I když připustíme, že je možné, aby metodou progresivní u objektivních daní docílila se rovnost a stejnoměrnost zatížení u právnických osob ve smyslu uvedeném, není tím ještě zdaleka řečeno, že tato rovnost v postižení právnických osob se promítne v rovnoměrné zatížení těch fyzických osob, jimž výnosy oněch plynou jako důchody do domácností. A přece jich stejnoměrné postižení musí pro nás zůstatí *suprema lex*, jak jsem se snažil dokázat v úvodě této studie a jak mně káže též vrchní pojem finanční vědy v mém pojetí. Zdá se mi také, že by bylo

protismyslné, aby tomu bylo jinak. Kdo by měl být objektem péče nucených svazků, ne-li fyzický subjekt? Jaká by to také byla „spravedlivost“ daně ve smyslu běžné teorie, kdyby „spravedlivě“ postihovala sice právnické osoby, tedy „fikce“ a „nespravedlivě“ se to promítalo na fyzické subjekty, tedy skutečnost? Mohlo by se snad namítnouti: Neběží jen o otázku právnických osob, nýbrž běží vůbec o postoj ke svazkům, ať nuceným či dobrovolným, které tu stojí jako celky v protívě k jedincům jako částem. A tam, kde mám volbu mezi prospěchem celku a části, tam jde přece celek před jedincem, jeho prospěch před prospěchem individua. Celý problém vybihá tedy na alternativu celek či jedinec. Vždyť svazky nucené i dobrovolné žijí svým samostatným životem, neodvislým od osudu jednotlivců, ba svých vlastních účastníků, disponují svými vlastními prostředky finančními atd. Je na př. objektivní postulát národohospodářský minimum zla pro lidstvo chápati tak jako minimum zla všech fyzických subjektů, nebo je lidstvo pojmem od jedinců odlišným dle zásady: jedinec není nic, vše je celek, či jinými slovy, je subjekt fyzický hybným pérem národohospodářské politiky, či jen celek jako takový? Otázka ta je vlastně filosofická a vyhrocuje se na správnost hesla: universalismus či nominalismus?, ale hluboce zasahuje tento problém i do našeho, neboť nelze řešiti zcela jasně na př. ani otázku progresivní metody u výnosových daní, jestliže nějakému výnosovému substrátu se přizná sice charakter samostatného daňového subjektu, ale nikoli v tom smyslu jak to vyžaduje vyličené pojetí vrchního postulátu finanční vědy.

Není v rámci této studie možno řešiti problémy toho dosahu jako je dávný spor mezi universalismem a nominalismem. Toho také není třeba. Zřejmě nám stačí, abychom si uvědomili, co zakládá rozdíl mezi individuem a svazkem, ať nuceným či dobrovolným, pro náš účel. Je sice pravda, že může určitý svazek tmeliti společný účel, který je jím sledován neosobně, t. j. objektivně, bez ohledu na osud jakýchkoli fyzických subjektů, ba i vlastních účastníků, na př. sdružení za účelem postavení pomníku pro určitého slavného muže nebo spolek pro sociální péči atd. Mohlo by se sice říci, že i ve vlastní fyzické osobě máme příklad pro reálnost a nadřizenou účelovost celku. Za takový celek, kategorii nebo druh mohla by soužití příkladmo naše fyzická bytost, při čemž by jednotlivými články, dle učení

universalismu podřízenými, a důležitosti podřadné byly by pak jednotlivé buňky našeho těla. Víme o nich, že časem bez našeho vědomí odumírají, že se však *pari passu* vytvořují zase nové, že zkrátka celé naše tělo do určité doby několika let se obnovuje, takže nezůstane ani jediné buňky, která by zůstala nedotčena smrtí a nebyla nahrazena zrozením nové. Mohlo by se tudíž říci: V přírodě samotné, ba na sobě samých máme doklad, že jedinec není ničím, že má jako esenciální pouze znaky druhu, ostatní znaky jen jako akcidentální, je naprosto podřízen celku. Celku pak přísluší nejen nadřizenost, nýbrž právě v konkrétním případě nepopíratelně reálnost, samostatný život, neodvislý od jedinců a tím je podán doklad, že člověk může býti nejen aglomerátem jedinců, nýbrž něčím od jedinců neodvislým a přece reálním, životným, tedy jedincem vyšší kategorie, a o jednotnosti naší bytosti přece nemohou býti pochybnosti. Na to nutno odvětit: Není naprosto námitek proti takovému filosofickému pojetí celku, proti filosofickému odsouzení jedince k roli podřadné čili proti plnému uznání Platonovských ideí. Avšak konstrukce finanční vědy, tak jak byla vyličeána, je vybudována na takovém pojetí subjektu, jenž požívá individuálního vědomí, jež se projevuje mimo jiné též v pocitech libosti a nelibosti, zejména též pocitu strasti, ať již skutečně pocítované či jen presumované (jako tomu je při presumpci stejné oběti finanční u poplatníka). Všude tam tudíž, kde jednotného vědomí nelze předpokládati a tudíž ani libosti ani nelibosti, tam nutno ve smyslu našeho hlediska charakter jedince a osoby upřítí. V duchu tohoto pojetí nebude možno aplikovati relativní minimum zatížení na př. na osoby právnické, ježto jsou osobami jen fiktivními, bez individ. vědomí a posledním účelem finanční politiky dle této konstrukce může býti pouze subjekt fyzický, nikoli osoba právnická.

Nejinak než s minimálním zatížením je tomu s rovnoměrností daňovou:

Rovnoměrnost zdanění, všeobecně řečeno, znamená v první řadě rovnoměrnost mezi fyzickými osobami, neboť nelze klásti právnické osoby na roveň fyzickým a domnívati se, že je vůbec možno postihnouti rovnoměrně osoby fyzické s právnickými. Ježto jsou fikcí, nutno je eliminovati (zrovna jako národohospodář nesmí, mluvě o produkci, míchatí mezi reální statky peníze), neboť zatížení dolehne v posledním článku přece na fyzické

osoby po prostoupení prostředí právnických osob. Ježto však prostředí právnických osob tvoří neprůhlednou stěnu, za níž není vidět fyzické osoby, mohla by se rovnoměrnost silně porušit, kdybychom sdružovali poplatníky v různé skupiny a tyto skupiny posuzovali výlučně na objektivní nosnost, aniž bychom viděli, kdo je tvoří a při tom kdybychom pro zdatnost (nosnost) skupiny stavěli jiná kritéria (hospodářská odolnost) než pro zdatnost jednotlivce (subjekt. obět). Čili jinými slovy: Právnické osoby v poměru k fyzickým dlužno považovati za fikci, jež slouží pouze jako prostředek pro další účel. Podobně jako svět zjevů (Schopenhauerovy Erscheinungen. Maya Brahmanů) nedá nám viděti věci o sobě (Dinge an sich) a podobně jako peněžní závoj často národohospodáři zakrývá hospodářské dění týkající se věcných statků, zrovna tak instituce právnických osob nedává nám viděti skutečné daňové postižení a zatížení fyzických osob, ač jich relativní minimální zatížení je nám přece konečným účelem. Není ani třeba řešit sporu mezi nominalismem a universalismem, k nabytí poznatku, že „domněle spravedlivé zatížení“ právnických osob vykoupené „nespravedlivým zatížením“ osob fyzických, bylo by jak pro národohospodáře tak pro finančního politika tolik, jako bohyni spravedlnosti nikoli zahalit, nýbrž vypíchat oči. Může se stokrát tvrdit, že právnickým osobám přísluší reálnost neodvislá od účastníků, přece pro „spravedlivou“ repartici daňového břemene je potřebí předpokládati vědomí individuální, ježto právě these je subjektivistická. Tím není řečeno ovšem, že postižení právnických osob mezi sebou nemá býti rovnoměrné.

Přehlízíme-li tuto okolnost a nedbáme-li jí, můžeme dojiti k značné nerovnoměrnosti zdanění. Toho příklad uvádí Horáček ve článku, který dal popud Englišovi k obhajobě progresu u výnosových daní. Předpokládá totiž dva podniky, z nichž jeden, se dvěma společníky, vykazuje dvojnásobný výnos druhého, jenž však náleží majiteli jedinému. Při proporcionální sazbě bude každý ze dvou společníků zdaněn stejně vysoko, jako je zdaněn jediný majitel podniku s polovičním výnosem. Při progresivní metodě zdaňovací bude podnik s dvojnásobným výnosem zdaněn nikoli dvojnásobným obnosem, jak by odpovídalo metodě proporcionální, nýbrž obnosem vyšším, snad trojnásobným, jak Horáček předpokládá. V důsledku toho budou oba společníci tohoto podniku na daních platiti společně z vý-

nosu trojnásobnou daň a každý z nich ponese břemeno o polovinu vyšší než jediný majitel podniku s polovičním výnosem. „Tam nutně vede progresivnost zdanění při daních výnosových“ dodává Horáček. Z příkladu sama není sice patrné, zda zde běží o výnos dvojnásobný absolutní či relativní, a ježto běží patrně o všeobecnou výdělkovou daň, zda by a jak dalece byla použita metoda progresivní. Příklad uvádím, ježto mám za to, že Horáček chtěl klásti důraz na to, že ač výnos pro každého ze dvou společníků není o nic vyšší než u jediného majitele, že zdanění budou oni více než tento a tudíž nerovnoměrně. Z uvedeného příkladu plyne pak dále, že promítne-li se progresivní stížený výnos do důchodu, dostáváme nový obraz, jinou klasifikaci poplatných jednotek a i dle teorie o únosnosti nový výhled na repartici daňového břemene a to právě je, co považují za nezdravé. Je-li péče o fyzický subjekt východiskem a konečným účelem finanční politiky, pak není možno při repartici daňového břemene operovat se dvěma různými hledisky, která se nekryjí. Výsledek by byl podobný, jako kdyby někdo byl chtěl za války, kdy narukovalo tisíce lidí nejrůznějšího povolání a sociálního postavení a nastupovalo jako obyčejní branci, rozdělití lidí na zdatné a nezdatné a souditi z jich vojenské zdatnosti na jich civilní výkonnost a zdatnost státoobčanskou. Oblečením uniformy bylo lidstvo překlasifikováno. A právnické osoby pro posouzení zdatnosti poplatné osob fyzických nejsou než uniformami.

Problém přirocuje se vlastně na otázku, zda lze připustiti ve finanční vědě dvě hlediska, která jsou nejen různá, nýbrž namnoze se též kříží a prostupují. Jistě že ano, kdyby právnické osoby byly vedle fyzických posledním článkem ve zdanění a kdyby objektivní nosnost byla finální základnou pro zdanění. Tak na př. kdyby akciová společnost byla subjektem konsumujícím, jenž by byl schopen utipěti určitou subjektivní obětí tím, že se mu zúží konsum. Pak by se mohlo mluvit o tom, že je schopnější daň unést, než na př. společnost jiná, jejíž výnos v poměru kapitálovém byl menší. Tomu však tak není. Výnos akciové společnosti nepředstavuje v jejích rukou poslední článek, nýbrž rozptýlení na individuální důchody nastává teprve po splacení daně. Jakmile rozptýlení nastalo, vzniká nerovnost důchodů, která je dána jednak nerovným podílnictvím na akciové společnosti, ale také tím, že dividenda tvoří pouze

zlomek nebo doplněk důchodů, plynoucí jednotlivcům z pramenů jiných. Zde pak je odůvodněna progrese, neboť dividenda jako součástka ostatních důchodů může zakládati různou zdatnost poplatnou. Kdyby však již u akciové společnosti mělo nastati progressivní zdanění dle stupně relativního výnosu, pak by vlastně tentýž produkt národní práce byl stížen dvojnásobkem progressí, jednou jako výnos, po druhé jako součástka důchodu. Hledisko, že relativně větší výnos je schopný vyššího zdanění nejen úměrně, nýbrž i progressivně, aniž by tím byla podlomena výrobní schopnost podniku, jinými slovy, že takovýto výnos je objektivně nosnější než relativně menší, lze sice pochopiti, ale není nutno souhlasiti s důsledky, jež se z toho vyvozují, ježto to předpokládá zcela jinou konstrukci finanční vědy, než je moje. Ostatně tato nosnost objektivně větší zračící se ve výnosu relativně větším neuchází trvale nucenému svazku, nýbrž dojde také svého postižení, ačci teprve po rozptýlení v důchody. Potom však progressivní zdanění je zárukou, že postihne skutečně subjektivní zdatnost poplatnou. Činí-li se však již před rozptýlením na důchody relativně vyšší výnos předmětem progressivní daně, pak se může státi, že relativně vyšší výnos v podobě dividendy se dostane do rukou chudšímu a relativně menší výnos bohatšímu poplatníku. To pak se mi nezdá býti v soulase se zásadou zdatnosti poplatné (běžná teorie finanční vědy řekla by: se „spravedlivostí“), která není nic jiného, než formulace repartičního klíče ve smyslu vrchního pojmu finanční vědy (relativně nutné minimum zatížení poplatné jednotky). Engliš mi namítne, že i progressi při důchodové dani třeba omezit z důvodů nosnosti objektivní. (Uvádí ve svém článku útěk kapitálu při progressi i oprávněné subjektivní nosnosti, je-li objektivní nosnost proti tomu, na př. je-li důchodové zdanění v jiných státech menší.) To je sice pravda, ale myslím, že takové ohledy nenáleží do úvahy přísně vědecké, neboť zde očitě běží o kolisi dvou postulátů, totiž buď o zdanění dle plné zdatnosti poplatné (tedy dle běžné teorie o spravedlivé zdanění), při čemž je nebezpečí útěku kapitálu do ciziny anebo o udržení kapitálu doma při zdanění, jež postulátu zdatnosti (spravedlivosti) plně nevyhovuje. Rubem těchto dvou postulátů je ovšem kolise dvou společenských zel. Je zlem zdanění, jež nezdaňuje dle zdatnosti, je zlem útěk kapitálu. Věda od požadavku „spravedlivé“ daně jistě neustoupí, ale praxe načas alespoň korektiv

vyžaduje a připustí, ale bude se současně snažiti o úpravu jednotného mezinárodního zákonodárství finančního, aby bylo lze sáhnouti ke spravedlivé dani bez nebezpečí útěku kapitálu. To proto, že věda nedává praktické finanční správě sankci správnosti takového stavu, nýbrž připouští jej jen rebus sic stantibus. Kdyby jí dala, neměla by praxe podnětu, aby hleděla situaci změnit. Ústupek praxe od rigorosních pravidel vědy, jak bylo právě o něm mluveno, není nijak ojedinělý. Je úplně téhož rázu, jako na př. ten, že nelze úporně lpěti na zavedení jediné daně důchodové, nýbrž, že je nutno vedle ní připustiti vůbec výnosové daně. V obou případech jsou tu překážky technického rázu na straně nuceného svazku a sabotáž z psychologických důvodů na straně druhé. A přece neříkáme, že objektivní nosnost důchodové daně nutí nás sáhnouti k daním výnosovým. Vždyť ostatně je dostatek i jiných momentů, jež znemožňují zavedení, neboť vyžadují odstranění určitých daní, na př. nosnost politická, ač věda je z úvahy pravidelně eliminuje.

Budiž mi tedy takto rozuměno: Nejsm proti přiblížení k momentům objektivního rázu, jež Engliš nazývá nosností objektivní, naopak, on se svým obvyklým bystrozrakem postihuje na ten způsob mnoho nových důležitých momentů, dříve snad přehlížených. Jsem pouze proti tomu, aby tyto objektivní momenty, které jsou jen koeficientem pozměnným, jako tření při zákonu o volném pádu, se kladly na roveň principu zdatnosti poplatné (subjektivní), poněvadž by se tím zavedla do vědy duplicita hledisk, které nejen že se nedoplňují, nýbrž se kříží, protínají a prostupují, ba si i odporují, což je pro vědu nemožná situace. Je rozdíl říci: věda vyžaduje zavedení objektivních daní a vyžaduje u nich použití metody progressivní jako důsledek vědecké správnosti a říci: věda žádá jedinou důchodovou daň jako stihající zdatnost poplatnou. Připouští jako nutné menší zlo i daně jiné jako praecipuum daně důchodové, na př. daně výnosové, ale žádá, aby alespoň, pokud to jich existence o sobě s sebou nepřináší, poplatnou zdatnost nekřížily.

Zbývá tedy ještě odpověděti na otázku, jaké hledisko dlužno zaujmouti k výnosovým daním, když bylo řečeno, že jednotné hledisko finanční nemá a nemůže k nim míti postoje. Znamená to, že je chce eliminovati z daňové soustavy? Nikoli. Ani nepřímé daně, jimž se vytýká finanční vědou často „nespravedlivost“ nejsou z berního systému vylučovány. Subjek-

tivistické hledisko akceptuje výnosové daně, vidí však v nich pouze průchodnou stanicí při rozdělování daňového břemene. Proto jsem nazval výnosové daně již v dřívějších člancích pracípudem daně důchodové. Z této úvahy se nám podává tento výhled na ně: Je stále třeba si uvědomovati, že nevíme, jakým způsobem se bude výnos repartovat na důchody, a jak veliké jsou důchody, jichž doplněk bude výnos nebo jeho část tvořiti. Dlužno proto zdanění zařídit tak, aby se fyzickým subjektům uškodilo co nejméně, ať již výnos či jeho kvota se dostane komukoli do rukou. Hledisko to, jak vidno, je čistě negativní. Výnosové daně nemohou vrchnímu postulátu prospět, je chtěno tudíž, aby alespoň neškodily. Postulátem vlastně by mělo být, aby výnosové objekty byly zdaněny tak, aby každá fyzická osoba, požívající nějaké kvoty výnosu z kteréhokoli výnosového objektu, byla stížena stejnou subjektivní kontribucí. To je, rozumí se, nedocílitelné, ježto fyzické subjekty, stojící jako poživatelé výnosu za výnosovými objekty jsou neviditelné. Ale musí alespoň platit toto: Jde-li o subjektivní poměry nezkoumatelné (poněvadž nevíme, koho postihneme), pak lze zdanění výnos buď jen určitým minimem, jež snižuje výnos jen tak nepatrně, že i za předpokladu rozdělení jeho mezi poplatníky nejméně zdatné se jich zdatnost poplatná nepřetíží, podobně jako kdybychom stanovili všeobecnou povinnost fyzické práce: Ježto by nebylo předem známo, na jak silné konstituce fyzické povinnost ta dolehne, nebylo by jiného východiska, než požadovati výkony minimální, jež by platily za normální a zvýšené výkony honorovati premií (Taylorův systém). A nyní by bylo lze pokračovati dále ve zvoleném přirovnání, čerpati z něho možnost druhé alternativy pro zdanění výnosových objektů a říci: Kdybychom rozdělili všechny lidi na jednotlivé pracovní skupiny a chtěli na ně rozdělit pracovní výkony dané výše, pak bychom patrně každou pracovní skupinu podělili takovou kvotou pracovního výkonu, který by proporcionálně odpovídal její obvyklé výkonnosti. Tuto metodu proporcionální by dle toho pak bylo lze aplikovati i na zdanění výnosových objektů. Namítno se snad: Mezi reparticí fyzického daného výkonu a reparticí daňového břemene je jistý základní rozdíl; pracovní skupiny, jež se tvoří za účelem obstarání fyzických výkonů, budou tím zdatnější (fyzicky), čím zdatnější jsou ony subjekty, jež skupinu tvoří, a tudíž správným posou-

zením fyzické zdatnosti skupiny, dostává se nám klíče pro správné posouzení fyzické zdatnosti jednotlivcovy. Tomu tak není při repartici daňového břemene. Únosnost výnosového objektu je naprosto nezávislá na poplatné zdatnosti jednotlivcově, jemuž se výnosu dostane, a obě zdatnosti se mohou pohybovati dokonce protichůdně. Ani prostřednictvím proporcionalního postížení není záruky, že kontribuční utlačení dolehne stejnoměrně na fyzické osoby, jež tvoří výnosové podílňiky při výnosových objektech. Tato výtka je správná, podává nám však o důvod více proti progressi. Neboť každým procentuálně nerovným rozdělením daňového břemene mezi právnické osoby stupňuje se pravděpodobnost nerovného dolehnutí na osoby fyzické po rozptýlení důchodů do domácností a tím se umožňuje daňová křivka s hlediska etiky a nerovné zatížení s hlediska postulátu vrchního, jemuž odporuje.

Námítky, jež mám proti progressi u výnosových daní jsou tedy dvojího druhu:

1. Pochybuji, že metodou progressivní se dociluje toho, aby výnosové objekty byly postaveny na stejnou hospodářskou základnu a přece jen tehdy by progresse měla smysl.

2. Tvrdím, že, i kdyby tomu tak bylo, promítnutím zdanění do subjektů fyzických nastane při progressivní metodě pravděpodobně zatížení nerovné, resp. nerovnější než při metodě proporcionalní, což je s hlediska finanční vědy nesprávné, ježto fyzický subjekt musí zůstatí vždy východiskem péče finanční politiky.

Proto nemohu souhlasiti s tím, aby objektivní daně stihaly progressivní metodou výnosy. Jinak tomu arci bude tam, kde je zřejmo předem z povahy věci samotné, že daní se postihne skutečně vyšší subjektivní zdatnost poplatná, jako tomu je při vyšší přepychové daní, nebo tam, kde daň nepůsobí velikou obět postíženému, ježto se mu dostává nečekaných majetkových prospěchů (výhra, dar, dědictví), jichž zdanění nezkracuje jeho stávajících potřeb.

Závěrem lze říci: Vidím v konstrukci pojmu objektivní nosnosti celkem zdravé přihlížení k momentum, které dříve se často přehlížely. Po té stránce jeho zavedení do finanční vědy vítám. Na druhé straně vidím v něm pokus o hledání maxima možného zdanění. Z jednotného nazírání na finanční vědu nemohu s tím souhlasiti již proto, že dle ústředního pojmu finanční

vědy, jak bylo vyloženo, k dosažení maxima nemá vůbec dojíti. Naopak hledíme přímo určití úln přípustných státních výdajů (vrelní hranicí je zde menší společenské zlo a nikoli souhrn maximálních kontribucí poplatníků, ať již s hlediska osobní či věcné nosnosti) a toto břemeno se rozdělí na všechny subjekty fyzické dle principu zdatnosti poplatné, t. j. dle zásady „rovné oběti pro všechny“. Subjekt je tedy cílem. Vše, co je etapou na cestě k důchodu (na př. výnosová daň) je praecipuem vybraným před rozptýlením do domácností. Také tak zv. objektivní nosnosti při tom nepřehlídíme. Objektivní příznaky, jako snížení odbytu výrobků, nedostatečná rentabilita podniků, snížení míry životní atd., jsou však pouze pomůckou, podobným symptomem jako horečka při nemoci pro lékaře, nebo rozpětí oběhu bankovek pro cedulovou banku, aby zvýšila diskontní sazbu. Nepotřebujeme tedy žádného maxima, neboť, než se k němu dojde, možno již z objektivních příznaků souditi, že daň vybrati v dané výši je větším zlem než zlo daní vykoupené (prospěch kolektivitě poskytnutý). Objektivní příznaky mají pro nás, jak vidno, funkci poplašného signálu, aby se tetiva na luku nepřepjala, nikoliv však funkci přípustného maxima.

Akceptování výnosových daní jako praecipuum daně důchodové nijak neodporuje našemu zamítavému stanovisku ohledně dualismu hledisek ve finanční vědě, neboť fyzický subjekt zůstává i na dále cílem, jeho rovnoměrné zdanění osou finanční vědy, výnosové daně nutným zlem, nikoli ideálem. Je pravda, že, ať se zvolí jakákoli metoda při jich vybírání, nedocílí se plně touto cestou rovnoměrného zatížení fyzického subjektu. Dlužno tedy pracovati alespoň negativně k tomu, aby tato nerovnoměrnost dolehla na něho co nejméně. Toto stanovisko stává se nám vodítkem při volbě metody zdaňovací pro výnosové daně; odmítá progressi, jež nerovnost zatížení fyzického subjektu může jen zvýšiti a doporučuje proporci, jež dle vši pravděpodobnosti poplatnou zdatnost stihne rovnoměrněji a tudíž představuje menší ze dvou zel.